

ČÁST I.

VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ

1. Termín voleb a jejich legislativní rámec

První řádné všeobecné volby do zastupitelstev obcí po roce 1989 se konaly dne 24. listopadu 1990. Jejich příprava, průběh hlasování, zpracování a vyhlášení výsledků se řídilo zákonem České národní rady č. 368/1990 Sb. ze dne 5. září 1990 (dále jen „zákon“).

Podle platného zákona o obcích (obecní zřízení) č. 367/1990Sb. se pod pojmem zastupitelstvo obce rozuměla také zastupitelstva měst a zastupitelstva statutárních měst, podle zákona o hl. m. Praze se podle stejného volebního zákona volilo i zastupitelstvo hl. m. Prahy. Vyhlášené volby se vztahovaly i na zastupitelstva městských částí a městských obvodů územně členěných statutárních měst a hl. m. Prahy.

V celém procesu příprav na volby, hlasování a při zpracování výsledků hlasování byly rozlišovány dva základní typy zastupitelstev:

- obecní a městská zastupitelstva, kde jsou zahrnuty výsledky voleb do zastupitelstev ve všech obcích, které nebyly městem, do zastupitelstev měst, zastupitelstev statutárních měst a do zastupitelstva hl. m. Prahy
- obvodní a místní zastupitelstva, kde jsou zahrnuty výsledky voleb do zastupitelstev městských částí a městských obvodů územně členěných statutárních měst a zastupitelstev městských částí hl.m.Prahy.

Volby se konaly pouze na území ČR, odevzdávání hlasovacích lístků a sčítání hlasů probíhalo ve volebních okrscích vytvořených tak, aby zahrnovaly zpravidla nejvíce 1 000 voličů. Pokud se volilo více než 30 členů zastupitelstva, rada příslušného národního výboru vytvářela volební obvody, ve kterých se volila poměrná část členů zastupitelstva vzhledem k počtu obyvatel obvodu, nejméně však 10 a nejvíce 20 členů.

Počet členů voleného zastupitelstva byl stanoven dosavadním orgánem obce v závislosti na počtu obyvatel obce nebo městské části či obvodu tak, aby mělo

- obecní a městské zastupitelstvo 7 až 50 členů
- zastupitelstva měst Brna, Ostravy, Plzně, Ústí nad Labem a jiných statutárních měst ¹⁾ 50 až 70 členů
- zastupitelstvo hlavního města Prahy 70 až 80 členů
- obvodní a místní zastupitelstva hl. města Prahy a statutárních měst 7 až 50 členů

2. Volební právo, zásady hlasování

Volby do zastupitelstev v obcích se konaly na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Právo volit měli státní občané České a Slovenské Federativní Republiky, kteří alespoň v den voleb dosáhli věku nejméně 18 let a měli v obci trvalý pobyt. Právo být zvolen měl každý volič, u kterého nenastala některá zákonem uvedená překážka ve výkonu volebního práva. Voliči byli orgánem obce zapsáni ve stálých seznamech voličů podle místa svého bydliště.

Pro volbu zastupitelstva městských částí a městských obvodů byly používány stejné seznamy voličů jako pro volbu zastupitelstva příslušného města, přičemž volit zastupitelstvo městské části nebo městského obvodu volič mohl v případě, že měl na jeho území trvalé bydliště.

Volič hlasoval osobně, zastoupení nebylo přípustné, svou totožnost po příchodu do volební místnosti musel prokázat. Tajnost jeho volby byla zajištěna tím, že pro úpravu hlasovacího lístku byly ve volební místnosti vytvořeny oddělené prostory.

3. Volební orgány

Vrcholným orgánem řídícím přípravu a průběh voleb a vyhlášujícím jejich celkové výsledky, byla Česká volební komise, složená ze zástupců stran, kandidujících v těchto volbách. Na úrovni okresů působily okresní nebo městské volební komise, složené ze zástupců stran kandidujících v zákonem stanoveném

¹⁾ Podle zákona o obcích 367/1990 Sb. byly ke dni voleb dalšími statutárními městy: České Budějovice, Karlovy Vary, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Zlín, Olomouc, Opava a Havířov

počtu obcí na území okresu, které především dohlížely na správnost provedení voleb a zpracování jejich výsledků na daném území. Na úrovni obcí a městských obvodů a částí působily místní nebo městské volební komise, které registrovaly kandidátní listiny, zjišťovaly výsledky voleb do příslušného zastupitelstva a vyhlášovaly je. V obcích s jediným volebním okrskem plnila místní volební komise také úkoly okrskové volební komise.

Pro každý volební okrsek byla vytvořena volební místnost, ve které působila okrsková volební komise složená především ze zástupců kandidujících stran, a tam, kde strany neurčily své delegáty, z osob jmenovaných starostou obce. Tyto komise zajišťovaly průběh hlasování v době otevření volebních místností, po jejich uzavření zjistily výsledky hlasování a o celém tomto procesu vyhotovily zápis. Po jeho schválení komisí byl zápis určenými členy komise doručen územně příslušné místní volební komisi k dalšímu zpracování.

Na úrovni České, okresní nebo městské volební komise a také místní volební komise v obcích s 5 000 a více obyvateli, zřizoval Český statistický úřad sumarizační útvary, které pro danou komisi zpracovaly souhrnné údaje o výsledcích voleb za dané území, v případě České volební komise také celkový výsledek voleb v ČR. Každá volební komise na jednotlivých úrovních (kromě České) vyhotovila o těchto výsledcích zápis, který po schválení předala příslušné vyšší volební komisi.

4. Kandidátní listiny a způsob hlasování

Podávat kandidátní listiny do zastupitelstva obce mohly politické strany a politická hnutí, jejich koalice, sdružení nezávislých kandidátů a samostatní jednotliví nezávislí kandidáti. Podání kandidátních listin sdružení nezávislých kandidátů nebo samostatných jednotlivých nezávislých kandidátů muselo být podpořeno peticí se zákonem stanoveným počtem podpisů voličů. Kandidující politické subjekty zákon souhrnně označoval pojmem "volební strana".

Posuzování správnosti podaných kandidátních listin, údajů o stranách a jejich kandidátech a rozhodnutí o jejich registraci bylo v kompetenci příslušné místní nebo městské volební komise.

Všechny volební strany (dále jen „strana“), jejichž kandidátní listiny byly pro volbu do zastupitelstva zaregistrovány, a jejich jednotliví kandidáti byli uvedeni na společném hlasovacím lístku, přičemž počet kandidátů v rámci jedné strany nesměl přesahovat stanovený počet volených zastupitelů (mandátů). Volič, který měl tolik hlasů, kolik členů zastupitelstva se volilo, pak mohl provést volbu některým ze tří způsobů:

- označit jednotlivě až tolik kandidátů, kolik činil stanovený počet mandátů bez ohledu na to, za jakou stranu kandidovali,
- označit jednotlivě několik kandidátů bez ohledu na to, za jakou stranu kandidovali a ještě souhrnně jednu stranu s více kandidáty,
- označit souhrnně jednu stranu s více kandidáty.

Upravený hlasovací lístek vložil do obálky, kterou obdržel od okrskové volební komise (úřední obálka), a tu pak vhodil do volební schránky. V případě, že se ve volebním okrsku volilo i zastupitelstvo městské části nebo městského obvodu, vkládaly se oba hlasovací lístky do jedné úřední obálky.

5. Způsob rozdělování mandátů

Pro rozdělení stanoveného počtu mandátů stranám bylo použito d'Hondtovy metody, která zajišťuje rozdělení všech mandátů v jednom skrutiniu bez dalších dodatečných přepočtů. Počty hlasů pro jednotlivé strany byly postupně děleny celými lichými čísly počínaje číslem 1 (tj. čísly 1, 3, 5, 7 atd. - tzv. dělitel Saint-Laguëův) a v rámci strany bylo vypočteno tolik podílů, kolik měla kandidátů. Vypočtené podíly všech stran se pak seřadily sestupně od nejvyššího k nejnižšímu a uvedl se seznam tolika podílů, kolik bylo k dispozici mandátů. Za každý podíl obsažený v této řadě získala příslušná strana jeden mandát.

Ve druhém kroku byly stranou získané mandáty přikazovány jednotlivým jejím kandidátům a to v pořadí podle počtu hlasů pro ně odevzdaných, v případě rovnosti hlasů podle jejich pořadí na hlasovacím lístku. Nezvolení kandidáti stran, které získaly alespoň jeden mandát v zastupitelstvu, se stali náhradníky v pořadí podle počtu pro ně odevzdaných hlasů.